

SUUREN VALIOKUNNAN LAUSUNTO 3/2005 vp

Valtioneuvoston selvitys Suomen puheenjohtajuuskauden alustavasta asialista-arviosta

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan suuri valiokunta on 4 päivänä huhtikuuta 2005 saanut valtioneuvostolta perustuslain 97 §:n mukaisen selvityksen Suomen puheenjohtajuuskauden alustavasta asialista-arviosta (E 19/2005 vp).

Valtioneuvosto on lisäksi antanut jatkokirjelmän 1. VNK 02.09.2005 Suomen EU-puheenjohtajakauden lähtökohdista. Kyseinen jatkokirjelmä on tämän lausunnon kohteena.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina
- pääministeri Matti Vanhanen

- EU-neuvonantaja Helena Tuuri, valtioneuvoston kanslia.

Viitetiedot

Suuri valiokunta on saanut lausunnot valtiovarainvaliokunnalta (VaVL 21/2005 vp), lakivaliokunnalta (LaVL 16/2005 vp), maa- ja metsätalousvaliokunnalta (MmVL 10/2005 vp), talousvaliokunnalta (TaVL 19/2005 vp), työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalta (TyVL 8/2005 vp) sekä ympäristövaliokunnalta (YmVL 30/2005 vp). Lisäksi ulkoasiainvaliokunnalta on saatu perusteltu kannanotto 23.9.2005. Lausunnot ja kannanotto ovat tämän lausunnon liitteinä, ja suuri valiokunta on lähettänyt lausunnot ja kannanoton valtioneuvostolle tiedoksi.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

SUOMEN EU-PUHEENJOHTAJAKAUDEN LÄHTÖKOHTIA

1. Unionin toiminnan parempi suuntaaminen

Suomi toimii Euroopan unionin puheenjohtajamaana vuoden 2006 jälkimmäisen puoliskon. Neuvoston työtä ohjaa sen kolmivuotinen strateginen ohjelma vuosille 2004—2006. Sen pohjalta Suomi valmistelee yhdessä edeltävän puheenjohtajamaan Itävallan kanssa yksityiskohtaisem-

man neuvoston työohjelman vuodeksi 2006. Puheenjohtajakautteen valmistauduttaessa lähtökohtana on, että Suomi hoitaa kaikki unionin asialistalla olevat asiat hyvin, tehokkaasti ja puolueettomasti.

Valtioneuvosto katsoo, että unionin tulee entistä selvemmin keskittyä sellaisiin toimiin, jotka tuottavat lisäarvoa, ts. joissa sen toiminta on selvästi kannattavampaa kuin jäsenvaltioiden toiminta erikseen. Tämä lisäarvo voi liittyä taloudelliseen hyötyyn, työllisyyteen, ihmisten tai

elinympäristön hyvinvointiin, turvallisuuteen tai vaikutusvallan lisääntymiseen.

Puheenjohtajavaltio ei pysty ajamaan edellä sanottua tavoitetta yksin, vaan siihen tarvitaan kaikkien jäsenvaltioiden poliittista tahtoa ja kansalaisten tukea sekä tiivistä yhteistyötä kaikkien unionin instituutioiden, erityisesti komission ja Euroopan parlamentin kanssa.

2. Keskeiset haasteet

Suomen puheenjohtajakauden asialistaan vaikuttaa merkittävällä tavalla se, miten käynnissä olevat poliittisesti merkittävät hankkeet edistyvät edeltävien puheenjohtajakausien aikana.

Keskeisinä haasteina valtioneuvoston selvitksessä mainitaan perustuslakisopimus ja sen tulevaisuus, rahoituskehysneuvottelut, WTO-neuvottelut sekä laajentumiskysymykset.

3. Euroopan menestyminen globaalissa kilpailussa

Valtioneuvosto katsoo, että Lissabonin strategian toteuttamiseen on panostettava koko vuoden 2006 ajan. Suomi pitää tärkeänä Lissabonin strategian entistä tarkempaa fokusointia kasvuun ja työllisyyteen. Erityistä huomiota on kiinnitettävä nimenomaan jo sovittujen toimien täytäntöönpanoon.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä keskittymistä horisontaalisiin, kasvua ja kilpailukykyä tukeviin tekijöihin. Näitä ovat ennen kaikkea tietoon ja osaamiseen panostaminen sekä yritysten yleisten toimintaedellytysten parantaminen. Viestintä- ja informaatioteknologia sekä logistiikka ovat keskeisiä välineitä Euroopan kilpailukyyn, kasvun ja työllisyyden parantamisessa. Myös eurooppalaisten energiamarkkinoiden toimivuus ja energian saatavuus on turvattava. Verkko- ja tietoturva ovat edellytys tuloksekkaalle tietoyhteiskuntakehitykselle.

Kilpailuympäristön nopeaan muutokseen sopeutuminen edellyttää hyvin toimivia hyödyke-, rahoitus- ja työmarkkinoita. Unionin omat toimet tällä alalla ovat pääosin lainsäädäntöä, jonka tulee edistää sisämarkkinoiden vapautumista.

Palvelualoilla on myös tärkeä rooli työllistäjänä ja taloudellisen kasvun moottorina. Näistä syistä todellisten palveluiden sisämarkkinoiden luominen on keskeistä.

Sisämarkkinoiden kehittämisen yhteydessä Suomi samalla painottaa unionin perustaa, joka yhdistää kasvuun ja taloudelliseen suorituskykyyn sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja kestävä kehityksen. Yhteismarkkinoiden avaamisen yhteydessä nämä tavoitteet on pyrittävä sovittamaan yhteen. Yhteismarkkinoita ei avata sosiaaliturvan, terveyden, työntekijöiden suojelun tai ympäristön kustannuksella.

Parempi sääntely ja hyvä hallinto liittyvät selkeästi unionin ja sen jäsenvaltioiden menestymiseen. Sääntelypolitiikkaa uudistetaan kiinteässä yhteistyössä komission ja Euroopan parlamentin kanssa. Sääntelykeinojen valinnassa lainsäädännön ohella arvioidaan myös vaihtoehtoisten ohjauskeinojen käyttöä. Kaikessa lainsäädännössä tulee panostaa horisontaaliseen vaikutusarviointiin, erityisesti lainsäädäntöhankkeiden vaikutuksiin kilpailukyyn kannalta sekä lainsäädännön aiheuttamaan hallinnolliseen taakkaan.

4. Unionin ulkoisen toiminnan tehostaminen

Unionin ulkoisen toimintakyvyn kehittäminen ja sen kansainvälisen aseman vahvistaminen on ensiarvoisen tärkeää. Tavoitteena on maailmanlaajuisesti aktiivinen ja vaikutusvaltainen unioni. Unionin toimintaa pyritään kehittämään siten, että se vahvistaa maailman turvallisuutta sekä edistää maailmantalouden avoimuutta, taloudellista ja sosiaalista kehitystä sekä ihmisoikeuksia. Toiminnan johdonmukaisuutta pyritään parantamaan ja esiintymistä kansainvälisillä foorumeilla yhtenäistämään.

Suomen puheenjohtajakaudella jatketaan työtä sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan aloilla. Tavoitteena on EU:n taisteluosastojen valmistelujen saattaminen päätökseen. Siviilikriisinhallinnan voimavaroja pyritään lisäämään ja luomaan kokonaisvaltainen, unionin eri toimintasektorit yhdistävä lähestymistapa kriisinhallintaan ja konfliktien estoon.

Suomi pyrkii vahvistamaan unionille tärkeää monenkeskistä järjestelmää sekä YK:ta, jonka kokonaisvaltaista uudistamista jatketaan. EU:n tulee ajaa aktiivista kehityspolitiikkaa, jolla parannetaan kehitysyhteistyön vaikuttavuutta ja varmistetaan YK:n vuosittuuhattavotteiden saavuttaminen. Annetut sitoumukset on pantava täytäntöön, erityisenä painopisteenä Afrikka.

EU:n ja Venäjän välisen yhteistyön kehittäminen on Suomen puheenjohtajakauden keskeinen tavoite. Käytännössä tämä tarkoittaa ns. yhteisten alueiden tiekarttojen toteuttamista sekä kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen uudistamista. Erityisesti Suomi haluaa edistää yhteistyötä ympäristö-, liikenne- ja energiasektoreilla.

Suomen kaudella on tarkoitus hyväksyä pohjoisen ulottuvuuden uusi poliittinen kehysasiakirja, joka luo uudet puitteet unionin ja kumppanimaiden yhteiselle politiikalle. Samalla panostetaan pohjoisen ulottuvuuden tämänhetkisiin kumppanuuksiin (ympäristökumppanuus sekä sosiaali- ja terveystumppanuus) samoin kuin mahdollisiin uusiin kumppanuuksiin.

Transatlanttisten suhteiden osalta tavoitteena on yhteistyön tiivistäminen. Pyrkimyksenä on erityisesti lisätä EU:n ja Yhdysvaltojen välistä konkreettista yhteistyötä maailmanlaajusten ongelmien ja alueellisten kysymysten ratkaisemiseksi. Tämä edellyttää EU:n ja Yhdysvaltain välisen strategisen dialogin lisäämistä sekä transatlanttisen yhteistyön menettelytapojen kehittämistä.

5. Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen kehittäminen

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen luominen on yksi unionin keskeisimpiä tavoitteita. Euroopan unionin tulisi tehokkaasti helpottaa kansalaisten oikeutta liikkua, asua tai työskennellä missä tahansa unionin alueella. Unionilta odotetaan erityisesti toimia kansainvälisen rikollisuuden ja terrorismin torjunnassa. Nämä toimet on voitava suorittaa loukkaamatta ihmisoikeuksia.

Suomen tulevalle puheenjohtajakaudella jatketaan tämän politiikkalohkon voimakasta ke-

hittämistä Haagin ohjelman pohjalta. Ohjelman välitarkastelun ajoittuminen Suomen puheenjohtajakaudelle antaa tähän hyvät mahdollisuudet.

Kansalaisten vapaan liikkuvuuden alue laajenee, kun sisärajatarkastukset poistetaan unionin uusissa jäsenvaltioissa. Tätä koskeva valmistelutyö ajoittuu Suomen puheenjohtajakautteen. Unionin ulkorajavaltiona Suomi panostaa myös unionin uuden rajaviraston kehittämiseen.

Suomi pyrkii lainsäädäntötyön jatkamisen ohella siirtämään painopistettä päätösten tehokkaaseen toteuttamiseen ja täytäntöönpanoon. Samoin Suomen pyrkimyksenä on tukea operatiivista yhteistyötä jäsenvaltioiden viranomaisien välillä. Siinä keskeinen painopiste on terrorismin ja kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden torjunta. Myös Europolin ja Eurojustin sekä jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä kansainvälisen rikollisuuden torjunnassa pyritään tehostamaan.

Maahanmuutto- ja turvapaikka-asioissa EU:n yhdenmetyt turvapaikkamenettelyn luominen on tärkeä tavoite. Myös keskustelua työperusteisesta maahanmuutosta jatketaan.

Oikeusasioissa painopiste on hankkeissa, jotka edistävät vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteutumista.

6. Toimintatapojen kehittäminen

Päivittäisen työn tehokas johtaminen on usein vähintään yhtä merkittävä seikka puheenjohtajakauden tuloksellisuuden kannalta kuin kunnianhimoisten politiikkaohjelmien laatiminen ja läpiajaminen. Puheenjohtajan tehtävä on saada asiat sujumaan tehokkaasti, tasapuolisesti ja hyvässä hengessä. Sen vuoksi Suomi panostaa neuvoston toiminnan ja päätöksenteon kehittämiseen puheenjohtajakaudellaan.

Tämä tarkoittaa neuvostokokoonpanojen ja kaikkien niiden alaisten elinten valmistelujen ja kokouskäytäntöjen tehostamista. Toimenpiteet koskevat asialistojen määrittelyä, asiakirjojen tuottamista, kokoustilanteita ja päätösten seuranta. Neuvostoissa pyritään keskittymään päätöksentekoa edellyttäviin asioihin.

Lisäksi Suomi pyrkii lisäämään neuvoston toiminnan ennakoitavuutta ja avoimuutta sekä

käytännön työskentelyssä että aktiivisen tiedotustoiminnan kautta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Taustaa

Valiokunta on saanut valtioneuvostolta kaksi Suomen EU-puheenjohtajuuskautta koskevaa selvitystä (E 19/2005 vp). Ensimmäinen selvitys koski puheenjohtajuuskauden alustavaa asialista-arviota ja jälkimmäinen puheenjohtajuuskauden poliittisia lähtökohtia. Myöhemmin syksyn aikana valtioneuvosto toimittaa eduskunnalle täsmennetyn asialista-arvion.

Suuren valiokunnan lausunto on vastaus ensisijaisesti valtioneuvoston 2.9.2005 hyväksymille linjauksille Suomen EU-puheenjohtajakauden lähtökohdista.

Valiokunnan kannanottojen peruslähtökohdat

Valtioneuvoston lähtökohtana on, että Suomi hoitaa kaikki unionin asialistalla olevat asiat hyvin, tehokkaasti ja puolueettomasti. Unionin tulee entistä selvemmin keskittyä toimiin, jotka tuottavat lisäarvoa. Valiokunta pitää valittuja peruslähtökohtia oikeina.

Puheenjohtajakauden asialistaan vaikuttaa merkittävästi se, miten nyt käynnissä olevat suuret poliittiset hankkeet etenevät Ison-Britannian ja Itävallan puheenjohtajuuskausien aikana. Suuria keskeneräisiä kysymyksiä, joihin valtioneuvostokin viittaa, ovat perustuslakisopimuksen tulevaisuus ja siitä käytävä keskustelu, rahoituskehysneuvottelut, WTO-neuvottelut, laajentumisneuvottelut Turkin ja Kroatian kanssa sekä Bulgarian ja Romanian jäsenyyden mahdollinen toteutuminen vuonna 2007. Samoin keskeisiä kysymyksiä ovat Lissabonin strategian täytäntöönpano, unionin ulkoisen toiminnan tehostaminen sekä vapauden, oikeuden ja turvallisuuden alueen kehittäminen.

On tärkeää, että kukin puheenjohtajamaa keskittyy kaudellaan niihin kysymyksiin, jotka ovat keskeisiä Euroopan unionin kannalta. Puheenjohtajamaa on koko unionin palveluksessa. On hyvä, että puheenjohtajuuskausien ohjelmien valmistelussa on päästy pitkäjänteisyyteen ja jatkuvuuteen. Tämä tehostaa unionin toimintaa kokonaisuutena ja pysyvällä tavalla.

Valiokunta kuitenkin toteaa, että unionin prioriteettien määrittely ei luonnollisestikaan tapahdu poliittisista tai kansallisista intresseistä vapaassa arvotyhjiössä. Kukin puheenjohtajamaa tuo kauteensa omat painotuksensa. Yhdistettynä pitkäjänteiseen ja yhteen sovitettuun ohjelmatyöhön tämä luo unionin toiminnalle sen kaipaamaa dynamiikkaa.

Suomen edellinen puheenjohtajuuskausi vuonna 1999 muistetaan myös eräistä käytännön toimista ja innovaatioista, joilla neuvoston työtä kehitettiin avoimempaan suuntaan. Valiokunta katsoo, että tätä perinnettä on syytä edelleen jatkaa.

Samoin valiokunta korostaa jäljempänä esitellyllä tavalla sitä, että EU-puheenjohtajuuskauden tulee heijastua pysyvällä tavalla kansallisen EU-valmistelukoneistomme osaamisen ja toimintakyvyn parantumiseen.

Suomen prioriteetit "perityn agendan" puitteissa

Valiokunta yhtyy valtioneuvoston ja eduskunnan talousvaliokunnan kantaan siinä, että keskeistä on Lissabonin strategian tehokas täytäntöönpano ja strategian kohdentaminen kasvuun ja työllisyyteen, tuottavuuden kasvuun ja yritysten toimintaedellytysten parantamiseen. Suuren valiokunnan aiemman lausunnon SuVL 1/2005 vp mukaisesti valiokunta toteaa, että kohdentaminen ei saa merkitä strategian muiden ulottuuksien unohtamista. Kasvuun ja työllisyyteen

keskittymällä voidaan saada aikaan kestäviä tuloksia vain, jos samalla päättäväisesti sitoudutaan myös sosiaalisen ulottuvuuden ja ympäristön osalta kestäväan kehitykseen. Kestävä kehitys ja ympäristönäkökulma sekä Euroopan sosiaalisen mallin vahvistaminen ovat perusratkaisuja, joihin Lissabonin strategian konkreettisten toimenpiteiden tulee perustua.

Ison-Britannian puheenjohtajakaudella pidetään ylimääräinen jäsenvaltioiden päämiesten tapaaminen, jonka keskeisenä aiheena on Euroopan sosiaalinen malli. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomen kaudella keskustelua Euroopan ja Pohjoismaiden sosiaalisesta mallista jatketaan. Pohjoismaissa on pystytty hyvin yhdistämään kilpailukykyyn kasvattaminen, hyvinvointipolitiikan edellytykset sekä työelämän luottamuksellisten suhteiden turvaaminen. Tuoreet kilpailukykykyselyt vahvistavat tämän jälleen kerran. Esimerkiksi suomalaista yhteisvastuuseen ja rahastointiin perustuvaa työeläkejärjestelmää voidaan pitää esimerkkinä tavasta vastata ikääntymisen haasteisiin kestävällä tavalla.

Lissabonin strategian toteuttamisessa on painostettava osaamiseen, koulutukseen, tutkimukseen ja innovaatioihin sekä sisämarkkinoiden kehittämiseen valtioneuvoston kirjelmässä esitetyllä tavalla. Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan lausunnossa korostetaan lisäksi sitä, että työelämän laatu ja työhyvinvointi sekä johtaminen ja työelämän tasa-arvo on saatava osaksi innovaatiopolitiikkaa. Ympäristövaliokunnan lausunnossa korostetaan ympäristöteknologian edistämistä. Se tukee samanaikaisesti sekä ympäristö- että kilpailukykytavoitteita. Valiokunta tukee näitä näkemyksiä.

Suomen on pyrittävä unionin ulkoisen toiminnan ja puolustusyhteistyön kehittämiseen perustuslakisopimukseen sisältyneen yhteisvastuun hengessä perustuslakiprosessin keskeytymistä huolimatta.

Suuren valiokunnan mielestä prioriteetteina ovat EU:n Venäjä-politiikka ja EU:n pohjoinen ulottuvuus. EU:n Venäjä-politiikka tulee vakiinnuttaa unionin agendalle pyrkimyksenä mahdollisimman yhtenäinen ja mahdollisuuksien mukaan myös yhteinen Venäjä-politiikka. Suhteis-

sa tulee edetä Moskovan EU—Venäjä-huippukokouksessa hyväksyttyjen tiekarttojen pohjalta. Suomen kannalta on tärkeää, että EU:n ja Venäjän suhteissa edetään myös käytännön kysymyksissä, kuten rajamuodollisuuksien joustavoittamisessa sekä kaupan hallinnollisten ja teknisten esteiden purkamisessa.

Unionin pohjoisen ulottuvuuden osalta keskeistä on niin ikään pohjoisen ulottuvuuden politiikan vakiinnuttaminen unionin agendalle ja sen rahoituksen turvaaminen. Suuren valiokunnan lausunnossa SuVL 2/2005 vp todettiin, että "jäsenvaltioiden sitoutumista pohjoiseen ulottuvuuteen tulee olla mahdollista lisätä. Valiokunta muistuttaa, että pohjoisella ulottuvuudella on luonteva yhteys Baltian valtioiden sekä Puolan Venäjän-politiikan tavoitteisiin, joissa lähialuekysymykset ovat keskeisessä asemassa. Lisäksi on otettava huomioon Kaliningradin alueen asema yhtenä pohjoisen ulottuvuuden painopisteistä."

Pohjoiseen ulottuvuuteen ja Venäjä-politiikkaan liittyy myös Itämeren alueen kysymykset. Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuus on tuottanut alueella konkreettisia tuloksia, ja sitä on jatkettava. Hyvänä esimerkkinä tuloksista on Pietarin lounaisen jätevedenpuhdistamon toteuttaminen. Uusista kumppanuuksista suuri valiokunta korostaa logistiikkakumppanuuden merkitystä. Tätä kautta unioni voi kiinnittää jälleen huomiota myös Itämeren alueen meriliikenteen ympäristö- ja turvallisuuskysymyksiin.

Ulkoasiainvaliokunnan lausuntoon UaVL 3/2005 vp yhtyen valiokunta toteaa, että painopisteinä tulee olla myös transatlanttisten suhteiden kehittäminen. Niiden merkitys on keskeinen kaikkien globaalien kysymysten kannalta, joista mainittakoon WTO-neuvottelujen edistäminen ja loppuunsaattaminen, ilmastopolitiikka ja YK-järjestelmän uudistaminen. Suhteita olisi kehitettävä uudelta pohjalta. Suomen tulisi asettaa konkreettisia tavoitteita myös näissä suhteissa noudatettavissa menettelytavoissa.

Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan myös siinä, että Suomen tulee puheenjohtajuuskaudellaan pyrkiä EU:n politiikan tehostamiseen YK-järjestelmää uudistettaessa ja vahvis-

tettaessa. Puheenjohtajamaan johdolla laadittavat selonteot EU:n sisäisestä ja ulkoisesta ihmisoikeuspolitiikasta antavat mahdollisuuden aloitteellisuuteen YK:n ihmisoikeuselimia kehitettäessä. Myös EU:n kehityspolitiikan johdonmukaisuuden parantaminen on välttämätöntä. Siten voidaan parhaiten vaikuttaa politiikan tuloksellisuuteen. Niin ikään unionin on aktiivisesti pyrittävä saamaan aikaan laaja monenkeskinen sopimusjärjestely ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi vuoden 2012 jälkeiselle ajalle niin, että ilmaston lämpeneminen pysähtyy unionin ilmastotavoitteen mukaisesti kahteen asteeseen.

Vapauden, oikeuden ja turvallisuuden alueen osalta Suomen puheenjohtajuuskauden prioriteetteina ovat Haagin ohjelman välitarkastelu ja jo tehtyjen päätösten voimaansaattaminen. Suomen puheenjohtajuuden keskeisenä linjana tulee olla vahva oikeusvaltioperiaatteen sekä ihmis- ja perusoikeuksien kunnioittaminen terrorismin vastaisia toimia kehitettäessä. Oikeusvaltion periaatteiden sekä ihmis- ja perusoikeuksien toteutuminen ovat päämääriä, terrorismin vastaiset toimet on nähtävä keinoiksi niiden turvaamiseen.

Haagin ohjelman välitarkastelussa on vaalittava "Tampereen henkeä" eli selkeiden poliittisten painopisteiden asettamista ja toiminnan kohdentamista. Haagin ohjelma perustuu osin sille, että perustuslakisopimus olisi tullut aikataulusaans voimaan. Suuri valiokunta pitää tärkeänä, että oikeus- ja sisäasiain poliitikkoja kyetään kehittämään myös ilman uutta perustuslakisopimusta.

Oikeudellisen yhteistyön alalla keskeistä on laajentaa vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamista. Kansainvälisen rikollisuuden, erityisesti ihmiskaupan vastaisia toimia on kehitettävä.

Yhteistä maatalouspolitiikkaa uudistettaessa valiokunta pitää maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoon yhtyen välttämättömänä sitä, että kaikessa toiminnassa otetaan huomioon Brysselin vuoden 2002 Eurooppa-neuvoston vahvistama periaate siitä, että maataloustuotannon on voitava jatkua kaikilla yhteisön alueilla, mukaan luettuna alueet, joilla on erityisiä ongel-

mia. Asialistalla tulee pitää myös ns. monimuotoisen eurooppalaisen maatalousmallin lujittaminen.

EU:n vuonna 2004 tapahtuneen laajentumisen menestyksellisen toteuttamisen vuoksi valiokunta pitää tärkeänä, että puheenjohtajamaana Suomi toimisi mahdollisuuksien mukaan siten, että unionimaat voivat pian luopua työvoiman vapaan liikkuvuuden rajoituksista.

Alunperin oli tarkoitus, että EU:n perustuslakisopimus olisi tullut voimaan Suomen EU-puheenjohtajuuskauden aikana. Näin ei tunnetuista syistä tapahdu. EU-maat ovat sopineet yhteisestä "tuumaustauosta". Tuumaustauko periaatteessa ulottuu vuoden 2006 kesäkuuhun, Itävaltan puheenjohtajuuskauden lopulle. Tämä johtanee siihen, että vuoden 2006 loppupuolella, Suomen kaudella, on voitava esittää sekä sisällöllisiä ratkaisuja että menettelytapoja, joilla uudistusprosessi saadaan liikkeelle joko neuvotellun sopimuksen tai — ehkä todennäköisemmin — jonkin muun sopimusratkaisun puitteissa. Piakkoin eduskunnalle annettava valtioneuvoston selonteko antaa tilaisuuden myös tämän kysymyksen perusteelliseen pohdintaan.

Valtioneuvosto antaa eduskunnalle jatkoselvityksen EU-puheenjohtajuuskauden täsmentäytystä asialista-arviosta. Tässä yhteydessä eduskunnalla ja sen valiokunnilla on tarvittaessa tilaisuus lausua käsityksiään yksittäisistä ehdotuksista.

Kansallisesti merkittävät, aloitteellisuutta edellyttävät hankkeet

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi on aloitteellinen myös sellaisissa kansallisesti merkittävissä kysymyksissä, jotka eivät välittömästi ole EU:n agendalla. Näitä aloitteita tulee tehdä ja edistää jatkuvasti osana Suomen EU-politiikkaa ottaen erityisesti huomioon puheenjohtajuuskauden lyhyys.

Euroopan sosiaalisesta mallista käytävään keskusteluun liittyen valiokunta pitää välttämättömänä, että Suomen EU-politiikan tavoitteena on suomalaisen hyvinvointijärjestelmän erityispiirteiden turvaaminen. Julkisten palveluiden

ohella järjestelmäämme liittyy voimakas nk. kolmannen sektorin, eli yleishyödyllisten järjestöjen osuus, johon EU:n sisämarkkina-, kilpailu- ja valtiontukisäännökset soveltuvat tietyin osin varsin huonosti. Samaan ongelmakenttään liittyy myös kysymys rahapelitoiminnan ja sen sääntelyn nykyisten kansallisten erityispiirteiden turvaamisesta.

Valtioneuvoston kirjelmään ja erikoisvaliokuntien lausuntoihin viitaten valiokunta korostaa energiamarkkinoiden toimivuuden ja niiden kattavuuden parantamista. Unionin on kiinnitettävä kasvavaa huomiota energian saatavuuden turvaamiseen. Samalla tulisi edistää biopolttoaineiden käyttöä yleisesti sekä myös liikenteen polttoaineina. Tämä edistäisi myös luonnonvarojen kestäväää käyttöä, jota on horisontaalisesti pidettävä yhtenä Suomen keskeisistä yleistavoitteista.

Osana uusiutuvien luonnonvarojen kestävään käytön edistämistä tulisi unionin asialistalle nostaa puun käytön lisääminen PuuEurooppa-hankkeen mukaisesti sekä metsätaloustuotteiden sisämarkkinoiden toimivuus. Puun käytön edistäminen mm. rakentamisessa toimii myös unionin ilmastotavoitteiden hyväksi.

Suomen edellisen EU-puheenjohtajuuskauden aikaan EU:n agendalla esiintyi säännöllisesti kysymys tietoyhteiskunnan kehittämisestä. Nyt tämä keskustelu näyttää kuihtuneen, minkä vuoksi valiokunta pitää tärkeänä, että tietoyhteiskunnan kehittäminen nostetaan uudelleen unionin esityslistalle. Tekninen kehitys alalla on äärimmäisen nopeaa, minkä vuoksi on tärkeää arvioida nykyisen sääntelyn toimivuutta tulevaisuudessa mm. tietosuojaan sekä järjestelmien yhteensopivuuden ja avoimuuden osalta. Julkisen vallan toimintaa sekä tietoyhteiskunnan edellytysten luojana ja turvaajana että julkisten palveluiden tarjoajana tietoyhteiskunnan mahdollisuuksia hyväksi käyttäen on edistettävä myös EU-tasolla.

Suomen on syytä olla aloitteellinen globalisaation haasteiden ja mahdollisuuksien hallinnassa ja hyväksikäytössä. WTO-neuvottelukierroksen tuloksellisen päättämisen ohella Suomen

tulisi edistää Helsinki-prosessin tulosten hyödyntämistä ja jatkotyöstämistä EU-tasolla.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi edelleen selvittää mahdollisuuksia EU:n yhtenäisen alkoholiverotuksen kehittämiseksi.

EU:n ja neuvoston toiminnan kehittäminen — yhteistyö EU:n toimielinten kanssa

Suuri valiokunta pitää välttämättömänä, että Suomen EU-politiikassa ja Suomen puheenjohtajuuskaudella edelleen kehitetään avoimuutta neuvoston työssä ja toimielinten välisissä kontakteissa. Puheenjohtajamaana Suomen on lähtökohtaisesti huolehdittava siitä, että aikaisemmat neuvoston työn tehostamista ja avoimuutta koskevat päätökset pannaan täytäntöön. Valiokunta korostaa, että avoimuuden kehittäminen neuvoston jokapäiväisessä työssä ei ole kytköksissä perustuslakisopimuksen voimaantuloon. Tässä suhteessa on voitava edetä myös ilman uutta sopimusta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomen kaudella parempaan sääntelyyn tähtääviä hankkeita edistetään. Suomen tulee tukea komission aikaisempia aloitteita ja pitää niitä jatkuvasti neuvoston agendalla. Komissiolta on edellytettävä, että se lainsäädäntöehdotuksia laatiessaan noudattaa omaa politiikkaansa mm. vaikutustenarvioinnin osalta. Puheenjohtajan on huolehdittava vaikutustenarvioinnin huomioon ottamisesta neuvoston työssä. Valiokunta tukee valtioneuvoston kantaa, jonka mukaan lainsäädäntöä suunniteltaessa on arvioitava myös vaihtoehtoisten ohjauskeinojen käyttöä.

Valiokunta tukee komission yleistavoitetta hyväksyä vähemmän, mutta parempaa lainsäädäntöä. Ottamatta kantaa yksittäisten lainsäädäntöehdotusten toivottavuuteen, komission äskeisiä aloitteita lainsäädäntöehdotusten poisveittämiseksi on pidettävä tervetulleina. Samalla olisi kuitenkin kiinnitettävä huomiota niihin lähtökohtiin, joiden perusteella karsintaa tehdään. Valiokunta viittaa aiemmin ja ylempänä lausumaansa, jonka mukaan kasvuun ja työllisyyteen keskittymällä voidaan saada aikaan kestäviä tuloksia vain, jos samalla päättäväisesti sitoudu-

taan myös sosiaalisen ulottuvuuden ja ympäristön osalta kestäväan kehitykseen.

Puheenjohtajamaan on edistettävä komission lainsäädäntöehdotusten käsittelyn johdonmukaisuutta ja jatkuvuutta neuvoston työssä. Suomen on myös pyrittävä palauttamaan unionin institutionaalista tasapainoa mahdollisuuksien mukaan. Tällä hetkellä unionin toiminnassa on havaittavissa voimakas painotus hallitustenvälisyyteen. Valiokunta muistuttaa Suomen perinteisestä linjasta, joka tähtää yhteisömenetelmään perustuvan päätöksenteon puolustamiseen. Samassa hengessä on panostettava myös hyvään ja avoimeen yhteistyöhön Euroopan parlamentin kanssa.

Puheenjohtajamaana Suomen rooliin soveltuisi hyvin myös itsehallinnollisten, itsenäistä lainsäädäntövaltaa käyttävien alueiden aseman edistäminen ja selkeyttäminen EU:n päätöksenteossa.

Puheenjohtajakauden hyödyntäminen kansallisen EU-osaamisen kasvattamiseksi

Valiokunta toteaa, että puheenjohtajakausi luo Suomelle uusia kontakteja sekä toimielimissä että muissa jäsenvaltioissa, kaikilla tasoilla. Syntyvät kontaktit on käytettävä hyväksi Suomen vaikutusvallan kasvattamiseen pysyvällä tavalla. Muutoinkin puheenjohtajuuskauteen valmistautuminen kohottaa kansallista osaamista ja toimintakykyä. Tätä on hyödynnettävä jatkossa Suomen aloitteiden ajamiseksi.

Valiokunta huomauttaa, että tämä edellyttää riittävien resurssien turvaamista puheenjohtajuuskauteen valmistautuessa ja sen aikana. Suomen seuraava puheenjohtajuuskausi ajoittuu vuoteen 2020, joten nyt saavutettavalla vaikutusvallan lisääntymisellä ja oman toimintaky-

vyn kasvattamisella tulee olla pitkäaikaisia vaikutuksia.

Eduskunnan oma toiminta ja panos puheenjohtajakauteen

Eduskunta odottaa, että hallitus toimii tiiviissä yhteistyössä eduskunnan kanssa Suomen puheenjohtajakauden tavoitteita määriteltäessä ja puheenjohtajakauden aikana. EU-asioiden normaalin eduskuntakäsittelyn yhteydessä eduskunnalle tulee antaa selvitys Suomen kansallisen position lisäksi myös niistä ratkaisuun pääsyä edistävästä neuvottelutavoitteista ja -kannoista, joita puheenjohtajuus Suomelta edellyttää.

Puheenjohtajamaana Suomen tulee edistää neuvoston toiminnan avoimuutta myös suhteessa kansallisiin parlamentteihin. Eduskunta pyrkii parantamaan kansallisten parlamenttien toimintakykyä EU-asioiden kansallisessa seurannassa sekä bilateraalilla teknisellä avulla että monenvälistä yhteistyötä kehittämällä.

Parlamenttien välisessä yhteistyössä Eduskunta toimii COSACin ja muun parlamenttiyhteistyön puitteissa yhteisten tavoitteiden edistämiseksi. Asiakysymyksissä on korostettava keskeisiä unionin haasteita ja prioriteetteja. Pohjoinen ulottuvuus nostetaan myös parlamentaarisen keskustelun agendalle Barcelonan prosessin ohella. Suomen yksikamarisen eduskuntauudistuksen 100-vuotisjuhlien hengessä on tärkeää pitää esillä myös demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen vahvistamista.

Lausunto

Lausuntonaan suuri valiokunta esittää,

että valtioneuvosto ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 30 päivänä syyskuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj.	Antti Kaikkonen /kesk	Kimmo Tiilikainen /kesk
jäs.	Arja Alho /sd	Kari Uotila /vas
	Sirkka-Liisa Anttila /kesk	Jan Vapaavuori /kok
	Mikko Elo /sd	Matti Väistö /kesk
	Heidi Hautala /vihr	vjäs. Marjaana Koskinen /sd
	Pertti Hemmilä /kok (osittain)	Jouko Laxell /kok
	Toimi Kankaanniemi /kd	Minna Lintonen /sd
	Johannes Koskinen /sd	Rosa Meriläinen /vihr
	Risto Kuisma /sd	Tuija Nurmi /kok
	Markku Laukkanen /kesk	Pentti Tiusanen /vas
	Susanna Rahkonen /sd	Tapani Tölli /kesk
	Jouko Skinnari /sd	Harry Wallin /sd.
	Astrid Thors /r	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Pekka Nurminen.